

Såvitt jag förstår innebär detta att vi nog aldrig kan veta om en given handling bör utföras eller underlåtas (i Tännsjös mening). Och det tycks vara oförenligt med moralisk realism (i Tännsjös mening), även om han skulle ha rätt i att vi kan observera vissa värdefakta. □

Notiser

På förlaget Dualis har nyligen utkommit tre klassiska verk av Martin Buber i svensk översättning, *Människans väg*, *Skuld och medkänsla* och, den kanske mest kända, *Jag och du*. Dualis förlag har adressen Box 136, 771 01 Ludvika.

Tre nya antologier med filosofiska texter i översättning har utkommit. Per Bauhn har sammanställt en volym med titeln *Teorier om mänskliga rättigheter* (Thales 1990). Här ingår viktiga avsnitt ur böcker av Locke, Rousseau, Alan Gewirth, Ronald Dworkin och Robert Nozick. Utgivningen har möjliggjorts genom bidrag från Erik och Gurli Hultengrens fond för filosofi.

Vidare har volymerna 2 och 3 i Tidens idéserie kommit. *Idéer om välfärd* (1990) innehåller uppsatser av N Furniss, T Tilton, R M Titmuss, J Tobin och M Walzer. *Idéer om frihet* (1990) innehåller uppsatser av G MacCallum, S Benn, W Weinstein, D Miller, G A Cohen, J Reiman, I Young och E Loevinsohn. Introduktioner har författats av Sven Ove Hansson.

På RFSUs förlag Sesam har Thorsten Sjövall utgivit *Från sexualism till humanism* (1990).

För någon tid sedan pågick en debatt om Guds existens i radions "Klarspråk". Ett inlägg utmynnade i den intressanta tesen att "om jag tror på Gud, så är det *sant för mig* att Gud existerar". *Filosofisk tidskrifts* läsare inbjuds härmed att försöka hitta en tolkning av detta uttalande som gör det till något annat än en ren truism utan innehåll.

Svar till Lars Bergström

I förra numret av *Filosofisk tidskrift* (sid 47-48) uppmanar Lars Bergström läsarna att syna den logiska hållbarheten i den slutledning, som jag antagit vara Hägerströms. Jag är därför angelägen att få formulera min ståndpunkt tydligare. Det är riktigt att jag i dialogen med Sven Danielsson säger att slutledningen är logiskt giltig. Det är en olycklig och slarvig formulering. Min ståndpunkt är den jag uttryckt i min avhandling, nämligen att vi får en logiskt hållbar slutledning, endast om vi förutsätter en viss tolkning av premisserna. Jag antar nu att Hägerström i sin tankegång uppfyller detta krav och därför är det kanske lätt att utan restriktion tala om giltighet hos resonemanget. Men att strukturen i sig skulle ge upphov till en logiskt giltig slutledning alldeles oberoende av

tolkningen av premisserna, har jag således inte menat, även om det kan tyckas så i min uppsats. För att göra min ståndpunkt klar vill jag därför återge den tankegång i avhandlingen som berör just detta.

När man läser Hägerströms framställning av argumentet i installationsföreläsningen, har man ingen känsla av att han skulle göra ett logiskt misstag. Därför utgår jag i mitt tolkningsförsök från att det borde gå att precisera hans resonemang så att det blir logiskt hållbart (även om det inte är sakligt riktigt). De premisser och den slutsats, som jag finner överensstämma väl med hans formuleringar är den anförda:

- 1) För att en värdering skall föreligga hos en person är det nödvändigt att en viss känsla föreligger hos honom.
- 2) För att ett omdöme skall föreligga hos en person är det inte nödvändigt att en känsla föreligger hos honom.
- 3) En värdering är inte något omdöme.

Mitt problem blir nu hur premisserna skall tolkas. Slutledningen blir nämligen inte logiskt korrekt, om man tolkar premisserna helt efter ordalydelsen. I avhandlingen framhåller jag att möjligheten, att värderingen ändå skulle kunna vara ett slags omdöme, ett som alltid åtföljs av vissa känslor, inte utesluts, och att slutsatsen 3) inte följer. Jag antar då att det är premissen 2) som orsakar problemet. Kan den ges en sådan innebörd att vi får slutsatsen att följa?

Hägerström använder sig i sina formuleringar av uttrycks sätt som att omdömet är "oberoende" av känslan, att omdömet gäller "utan hänsyn till" känslor. Kanhända kan 2) ges en "starkare" tolkning. I avhandlingen säger jag följande:

"För att Hägerströms slutledning skall vara korrekt måste 2) åtminstone utsäga, att det för varje omdöme gäller att det kan föreligga i ett psyke utan att därför samtidigt en känsla måste föreligga. Det får inte finnas någon klass av omdömen, som alltid föreligger tillsammans med känslor. I ett sådant fall kunde nämligen värderingen vara ett dylikt omdöme" (sid 118).

Om vi antar att Hägerström gör denna förutsättning – dvs att 2) skall innebära att *varje* förekomst av ett omdöme skulle kunna föreligga utan att en känsla behöver vara närvarande – så blir argumentet logiskt hållbart. Riktigheten och rimligheten i förutsättningen kan naturligtvis ifrågasättas, men den förefaller Hägerströmsk, så jag antog att Hägerström nog tänkt så. □

Bo Petersson

Medarbetare i detta nummer av *Filosofisk tidskrift*: *Włodzimirz Rabinowicz* är docent i praktisk filosofi i Uppsala, *Thomas Brante* är docent i sociologi i Göteborg, *Ragnar Ohlsson* är högskoleadjunkt i praktisk filosofi i Stockholm, *Lars Bergström* är professor i praktisk filosofi i Stockholm och *Torbjörn Tännsjö* är docent i praktisk filosofi i Stockholm.

Omslagsbilden är gjord av *Lisa Rossholm*.